BARBARI MODERNIZAȚI

Divinităților demagogice franceze ce s-au arătat în sec. XVIII li se închină astăzi, mai ales în templul marxist, un nou neam de apostoli și de teologi. Legând interese și concepții economice, «sociale», de teoriile umanitariste și sofiste elino-galice, ei propovăduiesc o nouă religie, *fără* idealitatea celei creștine, fără idealitatea nici unei religiuni, dar cu tot materialismul brutal al omului primitiv.

Căci de fapt, ei întronează vițelul de aur ca singur «ideal social» posibil în locul altarelor batjocorite, în locul patriei subminate și al culturei compromise. Ca morală nouă, acești adevărați teologi «absoluți» de la Paris și de la Berlin – chiar ca știință, de o mie de ori mai inferiori mult satirizaților «teologi absoluți» din Ardeal – dezlănțuiesc patimele cele mai josnice din sufletul omenesc: invidia și ura celor ce au mai mult în contra celor ce au mai puțin. Iar statul ce face? Statul nemaiștiind de mult nici el *al cui este,* la care domn filosof social să se mai închine, stă cu mâinle în sân și se ferește ca de foc de îndeplinirea datoriei sale celei mai elementare. Guvernele «nu pot face nimic».

Din pricina constituțiilor doctrinare, construite după minunata filosofie a lui Rousseau. Ele trebuie, vrând nevrând, să cedeze mereu în fața descompunerii «logice».

Astăzi sunt multe feluri de demagogi în plină acțiune în Europa. Evident că și acțiunea patriotică li se poate părea unora demagogie. Dar a judeca însemnează a distinge. Agitația patriotică nu poate fi niciodată confundată cu agitația antipatriotică, antinațională. Agitația adevărat patriotică se cunoaște după faptul că tinde mereu a susține și a întări, nu a slăbi și dărâma limba, credințele, așezările și moravurile naționale, ființa morală și intelectuală a poporului. De aceea, nu se poate face o mare vină nimănui din oamenii cu adevărată dragoste de neam și de țară, nimănui, din oamenii de bine, dacă, mai ales în tinerețe și mai ales în timpurile noastre, fac excese de zel, chiar naționalism ideologic, după cum în tinerețe multă lume se încearcă în versuri.

Nici o indulgență însă nu e admisibilă față cu demagogia «științifică», ideologică, vanitoasă sau șarlatană, dacă persistă în lucrarea ei dizolvantă. Căci *ea* combate credința în Dumnezeu, în tradiții și moravuri, dragostea de țară și de neam. E revoluționară și feministă, pacifistă și antimilitaristă, dar totdeauna destructivă și stupidă. Combate și subminează ideile noastre *adevărate* sub cuvânt că ar fi «false», și, vrea să le înlocuiască cu *teorii* cărturare, rătăciri ridicole, tocmai *pentru că n-au nici o legătură cu realitatea, cu știința.* Închipuirile noastre omenești despre Dumnezeu, despre lume și viața omenească, biserica, morala, credințele noastre în rânduiala țărei, în autoritatea stăpânării sunt mereu combătute, de oameni mari și mici, cari pur și simplu nu le înțeleg.

Nu le înțeleg pentru că au fost și sunt lipsiți de sentimentul realității. Chiar Rousseau și La Mettrie[252], cu Marx și Büchner, cu Jaurès, Clemenceau, Bourgeois[253] și toată ilustra companie, dimpreună cu «marele» Alfred Fouillé și mulți alții. Pentru că oricâte cunoștințe ar avea aceștia toți, și orice dialectică: *vederea le lipsește.* Deci putința de a înțelege rostul statului, istoria popoarelor și mai ales condițiile primordiale ale oricărei civilizațiuni. Căci „vorba nu-i de câte știi, ci vorba e de *cum* le știi". De aceea, aceștia toți, și mulți alții, ne vorbesc mereu de «adevăr» fără a avea o idee lămurită despre el. Ne vorbesc mereu de «iluziile» credințelor noastre, mai ales religioase, închipuindu-și că ar fi înaintând vr'un «argument» în contra fundamentului civilizațiunii noastre! Pentru că nu știu că n-a existat și nu există nici un fel de civilizație omenească fără o bază largă de idei și sentimente *firești,* nu iscodite în mod artificial din premise abstracte. Pentru că nu știu că *orice* s-ar pune în locul temeliilor actuale, tot «*iluzii*» au să fie după «logica» lor. Cu o singură, dar hotărâtoare deosebire: «iluziile» noastre de astăzi s-au dovedit, de mi de ani, tot atâtea enorme puteri constructive, de civilizare. *Toate națiunile respective de astăzi stau și cad cu aceste idei, cu aceste «iluzii». Ele cu altele nu pot trăi.* Pentru că e peste putință să-și schimbe temeliile lor morale și necesare, fără a se prăbuși. De aceea, zic: credințele noastre sunt *idei, sunt adevăruri,* și tocmai «ideile înaintate» sunt *iluzii.* Istoria se repetă. Barbarii fanatizați, în timpurile primitive, ale creștinismului, făceau bucăți tot ce le cădea în mâni din cultura clasică elino-romană, sub cuvânt că ei, barbarii fanatici, ar fi reprezentând «*adevărul*» contra «*idolilor*» clasicității! Astăzi, alți barbari, tot falși «veriști» și iconoclaști, sfarmă stâlpii și

simbolurile civilizațiunii moderne sub cuvânt că *ei*, orbiții, ne-ar fi putând înlocui «idolii» noștri cu pretinsele lor «adevăruri»! Dar toate aceste adevăruri «obiective», toate aceste iluzii moderne, sunt destructive. *Aici* e toată deosebirea. Și ea e fundamentală, determinantă.

Căci cei ce abuzau de numele lui Christos, spărgând «idolii» sublimi ai lui Phidias și Praxitel, făceau încalte drum religiunii celei mai senine, moralei celei mai nobile. Barbarii de astăzi însă dărâmă catedrale, instituții politice și morale, dărâmă credințe ideale, splendide, iar în locul lor ne oferă cea mai sălbatică luptă pentru gură și gâtlej, pentru pântece, pentru carnea omenească, pentru toate idealurile trândăviei. Da, Christos-Dumnezeu, pe de o parte, iar, pe de alta, Karl Marx, casier contabil!... *Asta*-i semnul vremilor de astăzi, pecetea progresului «modern».

Demagogia «științifică» nu știe că, dacă e vorba să facem din politică «filosofie socială», *apoi iluzii sunt înseși persoanele, înseși viețile, înseși conștiințele domnilor doctrinari.* Pentru că, filosoficește, toată viața omenească și întregul cosmos accesibil nouă nu se pare decât un fel de oglindire, o iluzie în mintea noastră. În acest sens, chiar toate legile naturei nu sunt decât păreri omenești și nimic mai mult. Dar, tocmai această *eternă* relativitate a toată știința omenească pe pământ exasperează pe cărturarul cel fălos, incult și intolerant. El «nu admite» că lumea aceasta, fără de sfârșit și plină de tainice adâncuri, ar putea fi ceva mai mult decât se vede, mai complexă și mai tainică decât «suveranitatea» îngâmfată a rațiunii sale slăbănoage. El, domnul demagog «științific», nu admite că «rațiunea umană» e de fapt neputincioasă,

că nu-i este dat să cunoască decât infinitezimale mărunțișuri din lume, *niciodată* adevărul obiectiv. El «nu admite» o dată cu capul. Și, de aceea, dă cu capul lui și al altora de pereți. Savantul demagog nu poate înțelege pe Kant și niciodată nu va înțelege pe Goethe, cea mai luminoasă și înțeleaptă minte omenească, ce zice că „alăturea cu știința crește și îndoiala", *mit dem Wissen wächst der Zweifel*. Dar savantul-demagog nu-și înțelege nici poporul său propriu din care a ieșit și care zice, întocmai ca autorul lui Faust, ca Socrate și ca orice minte gânditoare, *„omul cât trăiește învață și tot moare neînvățat"*.

Înaltă înțelepciune. De aceea, o găsim deopotrivă pe culmile filosofiei indice și a celei germane, precum și în experiența practică a unui popor simplu, fără «carte», ca al nostru. Dar a unui popor care, de două mii de ani, zilnic, vede faptele și ascultă lecțiile celui mai mare filosof din lume: ale naturei însăși. Căci acest popor trăiește cu ochii deschiși în viață, cu sufletul bănuind vecinicia. El vede ceea ce adesea chiar învățații cei mai mari *nu mai pot vedea*. El trăiește în plină natură. Vede și simte puține lucruri, dar le vede bine și le simte adânc. De aceea, știe că nu tot ce strălucește se înțelege aur. Dar de aici nu urmează câtuși de puțin, nu urmează deloc și nici el nu deduce, nici știința pozitivă, că trebuie să punem capăt zilelor noastre fie ca să dăm de adevărul «obiectiv», «integral» și «absolut», – fie ca să scăpăm de cealaltă manie: de vecinicele îndoieli, de scepticismul sec, omorâtor și el. Nu urmează să înlocuim adevărata civilizație cu barbaria, nu urmează să gonim vânturile «perfecțiunii umane» în o lume de adevăruri *relative*, de adevăruri *omenești*, nu absolute pe cari numai Dumnezeu le-o fi cunoscând, omul

niciodată. Cu un cuvânt, totul se reduce la distincția între cumpăt și pripeală, modestie și aroganță, între *știință și neștiință*, după vechea experiență a poporului nostru că *„unde-i învățătură multă e și multă – sminteală"*.

Coperta de **Mircea Muntenescu**

Lector: **Elisabeta Simion**

Coordonator de colecție:
Constantin Schifirneț

Aurel C. Popovici
Naționalism sau Democrație
Minerva, București, 1910

ISBN 973-24-0456-6

AUREL C. POPOVICI

NAȚIONALISM
sau
DEMOCRAȚIE

O CRITICĂ
A CIVILIZAȚIUNII MODERNE

Studiu introductiv,
îngrijire de ediție, note de
Constantin Schifirneț

EDITURA ALBATROS
BUCUREȘTI • 1997